

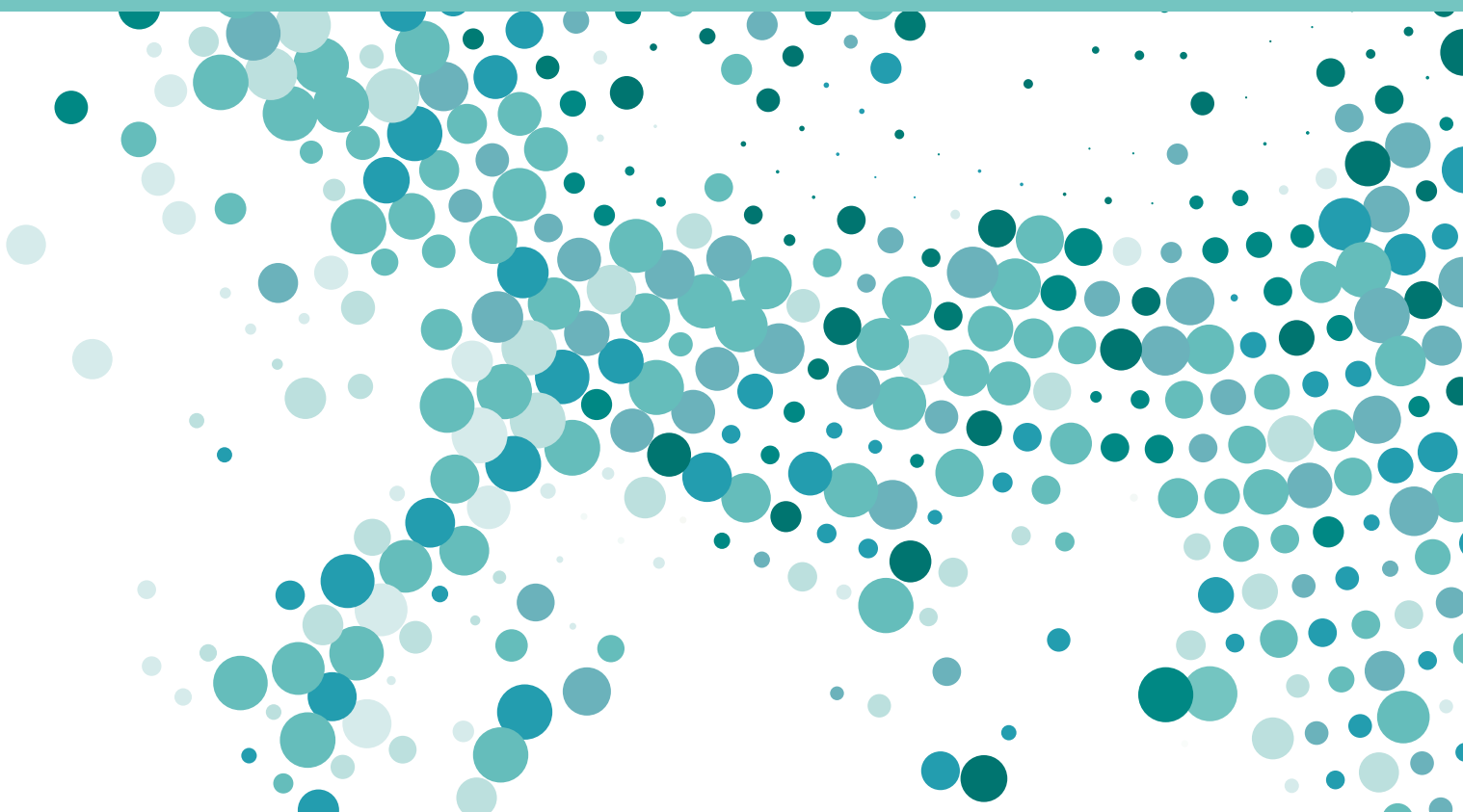

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2017

SISÄMINISTERIÖN JULKAISU 3/2017

Sisäinen turvallisuus

Sisäministeriön julkaisu 3/2017

Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2017

Sisäministeriö

ISBN: 978-952-324-123-7

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö/ Tietotuki- ja
julkaisuyksikkö Anja Järvinen

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisun laji	Sisäministeriö Tilannekatsaus	Helmikuu 2017	
Tekijät	Työryhmä, pj. kehittämispäällikkö Tarja Mankkinen		
Julkaisun nimi	Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sisäministeriön julkaisuja 3/2017		
ISBN PDF	978-952-324-123-7	ISSN PDF	2341-8524
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-123-7		
Sivumäärä	30	Kieli	Suomi
Asiasanat	väkivalta, ekstremismi, radikalisoituminen, rikos		
Tiivistelmä <p>Sisäministeriö on julkaissut säännöllisesti vuodesta 2013 lähtien väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksen. Katsauksen julkaiseminen perustuu kansalliseen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmaan, joka hyväksyttiin huhtikuussa 2016.</p> <p>Tilannekatsauksen tavoitteena on antaa tietoa Suomessa toimivista väkivaltaisista ääriliikkeistä ja muista sellaisista aatteellisista liikkeistä, joihin kansainvälisen kokemuksen, toiminnan luonteen tai viranomaisten havaintojen perusteella liittyy väkivallan käytön riski.</p> <p>Tilannekatsauksen tarkoitus on helpottaa laajaa yleisöä, eri alojen ammattilaisia sekä järjestöjä tunnistamaan ja ennalta ehkäisemään väkivaltaista ekstremismia, radikalisoitumista ja ääriliikkeiden toimintaa. Tilannekatsauksessa käytetään lähteinä Suojelupoliisin, Keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin tilannekuva, tutkimustietoa, aiheen kannalta keskeisten asiantuntijoiden tuottamaa tietoa, kansainvälisiä kokemuksia sekä muita julkisia lähteitä.</p> <p>Väkivaltainen radikalisoituminen, ekstremismi ja ääriliikkeiden toiminta ovat tulleet Suomessa aiempaa näkyvämmäksi. Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvän todennäköisimmän turvallisuushukan muodostavat lievemmat väkivaltaisen ekstremismin muodot kuten katuväkivalta. Joukkosurma on todennäköisin väkivaltaisen ekstremismin uhka, mikäli tarkastellaan väkivaltaisen ekstremismin vakavimpia ja äärimmäisimpiä muotoja. Rikoksia, joissa taustalla on uskonnollinen motiivi, ei välttämättä tunnisteta. Esimerkkinä tällaisesta rikoksesta voi olla pahoinpitely tai kunnianloukkaus, jonka motiivina ovat uhrin eri uskonto tai erilaiset käsitykset uskonnon tulkinnasta. Suojelupoliisin uhka-arvion mukaan terrorismin uhkan arvioidaan kohonneen vuoden 2014 tasosta. Suurimman terrorismin uhan muodostavat väkivaltaista jihadismia kannattavat yksittäiset henkilöt tai pienryhmät. Viime vuosina terrorismirikosepäilyjä ovat lisänneet muun muassa Suomesta Syyriaan ja Irakiin suuntautuva vierastaistelijailmiö ja konfliktialueilta Suomeen tulleisiin yksittäisiin turvapaikanhakijoihin liittyvät terrorismirikosepäilyt. Lähtökohtaisesti rikosepäilyissä on kyse Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuneista terroriteoista tai terroristisen toiminnan tukemisesta.</p>			
Kustantaja	Sisäministeriö		
Muut tiedot	Julkaisu on saatavana PDF-tiedostona osoitteesta www.intermin.fi/julkaisut		
Julkaisun myynti/ jakaja	https://Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisut.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare och typ av publikation	Inrikesministeriet Lägesöversikt		February 2017
Författare	Arbetsgrupp, ordf. utvecklingschef Tarja Mankkinen		
Publikationens titel	Våldsam extremism, lägesöversikt 1/2017		
Publikationsseriens namn och nummer	Inrikesministeriets publikationer 3/2017		
ISBN PDF	978-952-324-123-7	ISSN PDF	2341-8524
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-123-7		
Sidantal	30	Språk	Finska
Nyckelord	våld, extremism, radikalisering, brott		
Referat			
<p>Inrikesministeriet har sedan 2013 regelbundet publicerat en översikt av läget i fråga om våldsam extremism. Publicerandet av översikten baserar sig på det nationella åtgärdsprogrammet för förebyggande av våldsam radikalisering och extremism som godkändes i april 2016.</p> <p>Målet med lägesöversikten är att ge information om våldsamma extremistrelser i Finland samt om andra sådana ideologiska rörelser som utgående från internationella erfarenheter, verksamhetens karaktär eller myndigheternas iakttagelser är förknippade med en risk för användning av våld.</p> <p>Syftet med översikten är att göra det lättare för den breda allmänheten, experterna inom olika branscher och organisationerna att identifiera och förebygga våldsam extremism, radikalisering och extremistrelser verksamhet. Som källor i lägesöversikten används Skyddspolisens, Centralkriminalpolisens och den lokala polisens lägesbild, forskningsrön, information som tagits fram av sådana experter som är centrala med tanke på ämnet, internationella erfarenheter och andra offentliga källor.</p> <p>Våldsbejakande radikalisering, extremism och extremistrelser verksamhet har blivit allt synligare i vårt land. Det mest sannolika säkerhetshotet med anknytning till våldsam extremism utgörs av lindrigare former av våldsam extremism såsom gatuvåld. Om man granskar de allvarligaste och extremaste formerna av våldsam extremism, är massaker det mest sannolika hotet. Brott med religiösa motiv identifieras nödvändigtvis inte. Exempel på sådana brott kan vara misshandel eller ärekränkning där motivet är att offret har en annan religion eller annorlunda uppfattningar om tolkningen av religionen. Enligt den hotbedömning som Skyddspolisens utarbetat uppskattas det att hotet om terrorism har ökat jämfört med 2014. Det största hotet om terrorism utgörs av enskilda personer eller små grupper som stöder våldsam jihadism. Under de senaste åren har misstankarna om terrorismbrott ökat bl.a. på grund av fenomenet med utländska stridande som reser från Finland till Syrien och Irak samt på grund av de misstankar om terrorismbrott som anknyter till enskilda asylsökande som kommit till Finland från konfliktområden. När det gäller brottsmisstankar är det i regel fråga om terrordåd eller stödjande av terroristisk verksamhet utanför Finlands gränser.</p>			
Förläggare	Inrikesministeriet		
Övriga uppgifter	Publikationen finns på finska i PDF-format på www.intermin.fi/publikationer		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

ARVIO VÄKIVALTAISEN EKSTREMISMIN TILANTEESTA SUOMESSA VUONNA 2016 JA KEHITYKSEN SUUNTA	9
Tilannekatsaus kaksi kertaa vuodessa	10
Väkivaltainen ekstremismi rikollisuutena	10
 VÄKIVALTAISTEN ÄÄRIRYHMIEN TOIMINTA SUOMESSA 2016	13
Väkivaltainen äärioikeisto	13
Väkivaltainen ääriyasemmisto	15
Radikaalit vaihtoehtoliikkeet	16
Uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi	17
Terroristiset vierastaistelijat	19
Turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvät väkivaltaisen ekstremismin uhkat	22
Lahkoväkivalta	25
Yksittäiset toimijat	25

ARVIO VÄKIVALTAISEN EKSTREMISMIN TILANTEESTA SUOMESSA VUONNA 2016 JA KEHITYKSEN SUUNTA

Väkivaltainen radikalisoituminen, ekstremismi ja ääriliikkeiden toiminta ovat tulleet Suomessa aiempaa näkyvämmäksi. Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvän todennäköisimmän turvallisuushkan muodostavat lievemmat väkivaltaisen ekstremismin muodot kuten katuväkivalta. Joukkosurma on todennäköisin väkivaltaisen ekstremismin uhka, mikäli tarkastellaan väkivaltaisen ekstremismin vakavimpia ja äärimmäisimpiä muotoja. Suojelupoliisin uhka-arvion mukaan terrorismin uhkan arvioidaan kohonneen vuoden 2014 tasosta. Suurimman terrorismin uhan muodostavat väkivaltaista jihadismia kannattavat yksittäiset henkilöt tai pienryhmät. Viime vuosina terrorismirikosepäilyjä ovat lisänneet muun muassa Suomesta Syyriaan ja Irakiin suuntautuva vierastaistelijailmiö ja konfliktialueilta Suomeen tullessiin yksittäisiin turvapaikanhakijoihin liittyvät terrorismirikosepäilyt. Lähtökohtaisesti rikosepäilyissä on kyse Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuneista terroriteoista tai terroristisen toiminnan tukemisesta.

Viha- ja väkivaltapuhe samoin kuin valeutiset erityisesti sosiaalisessa mediassa ovat lisääntyneet. Nämä lisäävät väestöryhmien välistä vastakkainasettelua, yhteiskunnan polarisaatiota ja ihmisten turvattomuuden tunnetta. Haasteena on, että viha- ja väkivaltapuheella luodaan oikeutusta aatteelliselle väkivallalle. Tilanne luo kasvupohjaa väkivaltaiselle radikalisoitumiselle, ekstremismille ja ääriliikkeiden toiminnalle. Faktojen ja mielipiteiden välinen ero on hämärtynyt.

Kansainvälisen tilanteen kehitys saattaa vaikuttaa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin tilanteeseen nopeasti Euroopassa ja myös Suomessa. Suomeen tuli vuonna 2016 huomattavasti vähemmän turvapaikanhakijoita verrattuna edelliseen vuoteen. Mikäli turvapaikanhakijoiden määrä Suomessa lisääntyy jälleen kansainvälisen tilanteen johdosta, saattaa se lisätä vastakkainasettelua ja lisätä väkivaltaisten ääriliikkeiden toimintaa. Tilanteeseen vaikuttaa myös edelleen maassa oleskelevien turvapaikanhakijoiden suuri määrä ja erityisesti ne turvapaikanhakijat, jotka saavat kielteisen päätöksen eivätkä poistu maasta.

Daesh, josta käytetään myös nimityksiä ”islamilainen valtio”, ISIS ja ISIL, on joutunut luopumaan isosta osasta valloittamistaan alueistaan Syyrian ja Irakin alueilla, ja tämän on arvioitu lisäävän terrori-iskujen mahdollisuutta Euroopassa. Mahdollisten iskujen yksi seuraus on, että ne lisäävät yhteiskunnan polarisaatiota, vastakkainasettelua ja hankaloittavat erityisesti muslimiväestön elämää, kotoutumista, keskinäisiä suhteita ja suhteita valtaväestöön.

Tilannekatsaus kaksi kertaa vuodessa

Suomessa on vuoden 2013 alusta säännöllisesti julkaistu väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus. Tilannekatsaus valmistellaan sisäministeriön johdolla yhdessä keskeisten asiantuntijoiden kanssa. Tilannekatsauksen julkaisemisesta on päätetty kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmassa (toimenpide 24). Tilannekatsaukset ovat joko yleisiä, kaikkien Suomessa esiintyviä väkivaltaisen ekstremismin muotoja käsitteleviä katsauksia tai yhteen ajankohtaiseen teemaan keskittyviä katsauksia.

Tilannekatsauksen tavoitteena on antaa tietoa Suomessa toimivista väkivaltaisista ääriliikkeistä ja muista sellaisista aatteellisista liikkeistä, joihin kansainvälisen kokemuksen, toiminnan luonteen tai viranomaisten havaintojen perusteella liittyy väkivallan käytön riski.

Tilannekatsauksen tarkoitus on helpottaa laajaa yleisöä, eri alojen ammattilaisia sekä järjestöjä tunnistamaan ja ennalta ehkäisemään väkivaltaista ekstremismia, radikalisoitumista ja ääriliikkeiden toimintaa. Tilannekatsauksessa käytetään lähteinä Suojelupoliisin, Keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin tilannekuvaa, tutkimustietoa, aiheen kannalta keskeisten asiantuntijoiden tuottamaa tietoa, kansainvälisiä kokemuksia sekä muita julkisia lähteitä.

Aiemmin julkaistut tilannekatsaukset löytyvät sisäministeriön verkkosivulta osoitteesta <http://www.intermin.fi/fi/turvallisuus/rikostorjunta/radikalisoituminen>

Väkivaltainen ekstremismi rikollisuutena

Ekstremistisiksi rikoksiksi katsotaan kaikki väkivaltarikokset, väkivaltaan yllyttämiseen liittyvät rikokset ja väkivallalla uhkaukset, joiden motiivi liittyy tekijän aatemaailmaan. Vuosittain poliisin tietoon tulee noin sata rikosta, joiden motiivi liittyy väkivaltaiseen ekstremismiin. Merkittävä osa näistä on väkivaltaiseen äärioikeistolaiseen aatemaailmaan liittyviä

rikoksia. Rikoksia, joissa taustalla on uskonnollinen motiivi, ei välttämättä tunnisteta. Esimerkkinä tällaisesta rikoksesta voi olla pahoinpitely tai kunnianloukkaus, jonka motiivina ovat uhrin eri uskonto tai erilaiset käsitykset uskonnon tulkinnasta.

Väkivaltainen ekstremismi ei ole oikeudellinen käsite, eikä sen suhdetta terrorismirikoksiin, jotka puolestaan ovat laissa määritelty, ei voida määritellä yksiselitteisesti. Kuitenkin tällä hetkellä ne teot tai tekoihin liittyvät suunnitelmat, joita arvioidaan terrorismina, ovat aatemaailmaan liittyviä ja siten myös väkivaltaista ekstremismia. Tällaisia ovat esimerkiksi uskonnolla perustellut terroriteot. Koska määritelmän mukaan kaikki aatemaailmalla perusteltu väkivalta on väkivaltaista ekstremismia, voidaan näin ollen sanoa, että terrorismi on väkivaltaisen ekstremismin äärimmäinen muoto.

Koulu- ja joukkosurmauhkauksista ekstremistiseksi rikoksiksi luetaan sellaiset teot, joissa uhkaukseen tai tekijään liittyy merkkejä joukko- ja koulusurmien tekijöille tyypillisistä aatemaailmoista. Näistä esimerkkeinä voidaan mainita aiempien koulu- ja joukkosurmien ihannoiti, manifestit, todennettu ihmisviha ja toiminta internetissä.

Poliisin tietoon tulleiden viharikosten määrä kasvoi vuonna 2015 yli 50 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2015 kirjattiin 1250 epäiltyä viharikosta, kun vuonna 2014 epäilyjä oli 822. Suurimmassa osassa näistä oli rasistisia piirteitä, ja yleisin rikosnimike oli pahoinpitely. Tiedot perustuvat Poliisiammattikorkeakoulun tekemään tutkimukseen, joka julkaistiin syksyllä 2015.

VÄKIVALTAISEN EKSTREMISMIN MÄÄRITELMÄ

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen. Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä yksilöt päätyvät käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan sillä, kannustamaan siihen tai oikeuttamaan sen aatemaailmalla perustellen. Aatemaailmalla tarkoitetaan jaettuja ajatusrakennelmia, joiden lähtökohtina ovat tulkinnat ihmisryhmistä, maailmasta, uskonnosta, ihmisten ja valtioiden välisistä suhteista, ihmisarvosta, pyhästä sekä ei-pyhästä tai vastaavista sekä yksilön toimintaa ohjaavista uskomuksista.¹

¹ Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2016.

EKSTREMISTISEN RIKOKSEN MÄÄRITELMÄ

Ekstremistiseksi rikoksiksi katsotaan kaikki väkivaltarikokset, väkivaltaan yllyttämiseen liittyvät rikokset ja väkivallalla uhkaukset, joiden motiivi liittyy tekijän aatemaailmaan. Myös yritykset ja eri osallisuuden muodot huomioidaan (rikoskumppanuus, avunanto, yllytys, välillinen tekeminen). Väkivaltarikoksilla tarkoitetaan tässä rikoslain 21 luvun mukaisten henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten lisäksi kaikkia sellaisia rikoksia, joiden tunnusmerkistöön kuuluu henkeen tai terveyteen kohdistuva vahinko tai vaara tällaisesta vahingosta. Vaikka väkivaltaiset ääriliikkeet ja niiden jäsenet tekevät omaisuuteen kohdistuvia rikoksia, näitä ei edellä esitetyn kansallisen määritelmän vuoksi tarkastella tässä yhteydessä. Esimerkiksi ääriliikkeen jäsenen tekemä vahingonteko ei näin ollen ole osa tätä tarkastelua, mutta sitä vastoin esimerkiksi tuhotyörikos on.

Ekstremistiseksi rikoksiksi katsotaan lisäksi sellaiset väkivaltaisiin ääriliikkeisiin kuuluviksi tiedettyjen henkilöiden tekemät edellä mainitut väkivaltarikokset, joiden motiivina ei selkeästi ole muu seikka kuin aatemaailma. Näitä poissulkevia seikkoja voivat olla esimerkiksi muuhun rikollisuuteen liittyvä väkivalta, yksityiselämään liittyvä riita tai perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Tämän perusteella esimerkiksi äärioikeistolaisten skinhead-jengien jäsenten spontaani katuväkivalta katsotaan ekstremistiseksi rikoksiksi. Tälle on kaksi perustetta. Yksilötasolla on oletettavaa ja käytössä olevan tutkimustiedon mukaan johdonmukaista, että väkivaltaisen ääriliikkeen jäsenen kynnys käyttää väkivaltaa yleisesti on alhaisempi kuin vastaavassa tilanteessa olevan ääriliikkeeseen kuulumattoman henkilön. Toiseksi, yhteiskunnan turvallisuuden kannalta kyse on myös siitä, että näkyvien ääriliikkeiden käyttämä väkivalta on välineellistä riippumatta väkivallan kohteesta tai hetkellisestä motiivista - yleinen väkivallan uhka lisää liikkeen pelotevaikutusta. Tämä voi heikentää ihmisten turvallisuuden tunnetta ainakin paikallisesti. Näin ollen ekstremistiseksi väkivallaksi katsotaan kaikki väkivaltarikollisuus, joka liittyy väkivaltaisiin ääriliikkeisiin ilmiönä.

EKSTREMISTISET RIKOKSET JA VIHARIKOKSET

Osa ekstremistisistä rikoksista on viharikoksia, mutta viharikoksista vain osa on ekstremistisiä. Tämä tarkoittaa sitä, että uhrin johonkin ominaisuuteen kohdistuvan vihan vuoksi tehty rikos ei välttämättä ole ekstremistinen rikos siten kuin se näissä tilannekatsauksissa määritellään. Tätä arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, onko rikos tehty kokonaisella aatemaailmalla perustellen vai onko motiivina vain uhrin tiettyyn ominaisuuteen kohdistuva viha. Rikoksen suunnitelmallisuus, tekijän tiedossa olevat yhteydet väkivaltaisiin ääriliikkeisiin ja muut motiivia selvittävät tekijät määrittävät tätä.

VÄKIVALTAISTEN ÄÄRIRYHMIEN TOIMINTA SUOMESSA 2016

Väkivaltainen äärioikeisto

Äärioikeistolainen radikaaliliikehdintä on ollut Suomessa kokonaisuutena arvioiden suhteellisen vähäistä viimeisten vuosikymmenten aikana.

Kansallissosialistinen *Pohjoismainen Vastarintaliike* (PVL) tunnettiin aiemmin *Suomen Vastarintaliikkeenä*. Liikkeen kaikki kansalliset osastot vaihtoivat nimensä Pohjoismaiseksi Vastarintaliikkeeksi vuonna 2016. Nimenmuutoksella järjestö pyrkii luomaan kuvaa todellisuutta yhtenäisemmästä, suuremmasta ja vaikutusvaltaisemmasta liikkeestä.

Pohjoismainen Vastarintaliike on poliittinen, valtakunnallinen ja ainakin näennäisen hierarkkisesti organisoitunut järjestö. Sen julkilausuttuna tavoitteena on kansallissosialistisen valtion luominen epädemokraattisin keinoin. Pohjoismainen Vastarintaliike voidaankin määritellä luonteeltaan vallankumoukselliseksi ja militantiksi liikkeeksi.

Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen yleisin näkyvä toiminta on kansallissosialistista propagandaa sisältävien lentolehtisten, julisteiden, tarrojen ja muiden mainosten jakamista. Lisäksi liike järjestää satunnaisesti mielenosoituksia tai muita yleisiä kokouksia. Toimintaa ja aktiivisia jäseniä järjestöllä on eri puolilla Suomea. Tällä hetkellä paikallisryhmiä on seitsemässä eri kaupungissa. Pohjoismaisella Vastarintaliikkeellä on henkilötason yhteyksiä muutamiin ulkomaisiin samanmielisiin ryhmiin.

Vastarintaliikkeen toimintaan on alusta lähtien liittynyt myös rikoksia. Tyypillisin Pohjoismaiseen Vastarintaliikkeeseen liitettävissä oleva rikos on pahoinpitely, jonka uhri on yleensä poliittisesti vastakkaista aatemaailmaa edustava henkilö. Liikkeen jäsenillä vaikuttaa olevan hyvin matala kynnys käyttää väkivaltaa voimakkaita eriäviä näkemyksiä esittäviä tai järjestöä arvostelevia henkilöitä kohtaan. Viimeisin tällainen välikohtaus nähtiin syyskuussa Helsingin asema-aukiolla, jossa Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen jäsen potkaisi ohikulkijaa aiheuttaen tälle vakavan päävamman. Henkilö kuoli myöhemmin vammoihinsa, ja

pahoinpitelijä asetettiin syytteeseen törkeästä pahoinpitelystä ja törkeästä kuolemantuotamuksesta. Helsingin käräjäoikeus antoi 30. joulukuuta 2016 kahden vuoden ehdottoman vankeustuomion törkeästä pahoinpitelystä. Syyttäjä on ilmoittanut valittavansa päätöksestä. Järjestön internetsivuilla julkaistiin tapahtuman jälkeen rikoksesta epäillyn jäsenen toimintaa puolustavia kannanottoja, joissa pahoinpitely esitettiin oikeutettuna itsepuolustuksena. Tämä kuvastaa Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen ideologista ehdottomuutta ja aggressiivisuutta. Kielteinen suhtautuminen liikettä kohtaan tulkitaan herkästi hyökkäykseksi, johon on oikeutettua vastata väkivaltaisesti.

Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen kaltainen, ääri-ideologian fanaattisista tunnustajista koostuva ryhmä on aina periaatteessa vaarallinen. Kansallissosialismissa on sisäänrakennettuna väkivallan potentiaali, joten se tarjoaa fundamentalistisille kannattajille oikeutuksen väkivaltaan. Vastarintaliike on jo todistanut oman väkivaltapotentiaalinsa käytännössä. Sen muodostama konkreettinen uhka on ensisijaisesti poliittisiksi vastustajiksi koettuihin henkilöihin kohdistuva katuväkivalta. Pohjoismainen Vastarintaliike pitää vastustajinaan erityisesti poliittisen spektrin vastakkaista laittaa edustavia tahoja. Kohteeksi voi valikoitua kuitenkin kuka tahansa eri tavalla ajatteleva ja järjestön näkökulmasta vääränlaista Suomea edustava henkilö.

Viime aikojen tapahtumista huolimatta tyypillisin äärioikeistolaisuuden ilmenemismuoto on ollut ja on edelleen rasistinen skinheadkulttuuri. Useissa kaupungeissa eri puolilla Suomea toimii pieniä skinheadryhmiä, joiden jäsenet syyllistyvät ajoittain rasistisiin väkivallantekoihin. Skinheadien väkivaltarikokset saavat tyypillisesti alkunsa spontaanisti vailla suunnitelmallisuutta. Skinheadit kohdistavat väkivaltaa etnisten vähemmistöjen ohella myös omien piiriensä ulkopuolisiin kantasuomalaisiin. Yleinen aggressiivisuus ja väkivalta ovat hyvin tyypillisiä piirteitä rasistisessa skinheadkulttuurissa.

Yleisimpiä skinheadien järjestämiä joukkotapahtumia ovat konsertit, joissa esiintyy rasistista musiikkia soittavia yhtyeitä. Suomalainen skinheadliike on ensisijaisesti rasistiseen ideologiaan pohjautuva ja valtaosaltaan nuorison alakulttuuri. Tunnusomaista sille on yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja poliittisten tavoitteiden vähäisyys.

Rasistinen skinheadliike ei muodosta uhkaa valtion turvallisuudelle. Paikalliset skinheadit ja skinheadryhmät voivat kuitenkin aiheuttaa alueellisia ongelmia ja uhata yksittäisiä henkilöitä sekä vähemmistöryhmiä. Skinheadeille on ominaista jatkuva varustautuminen teräaseilla ja muilla toisen vahingoittamiseen soveltuvilla esineillä. Tämä lisää vakavien vammojen riskiä satunnaisissakin yhteenotoissa. Osa skinheadeista saattaa varttuessaan jatkaa toimintaansa ja liittyä järjestäytyneempien väkivaltaisten äärioikeistolaisten ryhmien jäseniksi.

Paikallisten skinheadryhmien lisäksi Suomessa on muutamia muita pieniä äärioikeistoryhmiä, joiden aatemaailma kumpuaa uusnatsismista ja ”valkoisen rodun ylivallan” ajatuksesta. Näiden ryhmien toiminta on melko passiivista, eikä niiden olemassaolo juuri näy tavallisille kansalaisille. Ryhmät ja niiden yksittäiset jäsenet muodostavat samanlaisen, alueellisesti rajoittuneen ja satunnaisen katuväkivallan uhkan kuin rasistiset skinheadit.

Niin sanotun uuden äärioikeiston eli islaminvastaisen liikkeen toiminta on Suomessa vähäistä. Liike koostuu yksittäisistä henkilöistä, ja se toimii lähinnä verkossa osana eurooppalaista islaminvastaista liikehdintää. Uuden äärioikeiston todennäköisyys käyttää väkivaltaa Suomessa heijasteleekin todennäköisesti pitkälti sitä, miten vastaavanlaiset liikkeet alkavat toimia muualla Euroopassa. Liike pyrkii edistämään kannatustaan valtavirrassa muun muassa sanoutumalla julkisesti irti perinteiseen äärioikeistolaisuuteen sekä uusnatsismiin kuuluvasta rotuopista. Suomalaiset islaminvastaiseen liikkeeseen luettavat ryhmät ovat toimintatavoiltaan maltillisia, eikä niiden arvioida tällä hetkellä muodostavan konkreettista turvallisuushkaa.

Väkivaltainen äärivasemmisto

Äärivasemmistolainen radikaaliliikehdintä on edelleen Suomessa suhteellisen vähäistä. Laitonta toimintaa ja väkivaltaista ekstremismia ilmenee ajoittain erityisesti anarkismin toimintaympäristössä.

Suomalainen anarkistiliike on perinteisesti ollut hyvin pieni ja maltillinen. Valtaosa liikkeen aktivisteista on rauhanomaisia elämäntapa-aktivisteja. Väkivaltaan valmiita anarkisteja arvioidaan olevan joitain kymmeniä. Radikaaliliikehdintä on aktiivisinta pääkaupunkiseudulla sekä Tampereella.

Internet on tärkeä anarkistisen toiminnan foorumi. Anarkistiliike ei ole kovinkaan järjestäytynyt vaan pikemminkin verkon välityksellä kommunikoiva ja ajoittain yhteen kokoontuva löyhä verkosto. Keskeisin kommunikoinnin kanava on *Takku.net*-sivusto. Sen sisältö koostuu pitkälti anarkistiseen ajatusmaailmaan liittyvistä artikkeleista, mielipiteistä ja keskusteluista sekä tulevien tapahtumien mainoksista. Takku-sivusto tarjoaa myös anonyymien tiedotuskanavan laittomien iskujen tekijöille. Sivuilla julkaistaan anarkistien tekemien tuhopolttojen ja muiden sabotaasien jälkeen julkilausumia, joissa tekijät kertovat iskujen motiiveista. Ennalta valikoituihin kohteisiin kohdistetuilla tuhotöillä ja vahingonteoilla anarkistit pyrkivät saamaan huomiota ideologialleen ja poliittiselle sanomalleen.

Anarkistiliikkeen näkyvin joukkotapahtuma on tyypillisesti kerran vuodessa järjestettävä mielenosoitus, jossa saattaa ilmetä väkivaltaisuuksia. Näissä tapahtumissa mielenosoitta-

jilla on jokin yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantava päämäärä – esimerkiksi tasavallan presidentin juhlavastaanoton häiritseminen – jonka vuoksi poliisi joutuu puuttumaan mielenosoituksen kulkuun. Tämä johtaa lähes poikkeuksetta mellakointiin eli mielenosoittajien väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja omaisuuden vahingoittamiseen. Edellisen kerran Linnan juhliin kohdistettiin protestointia vuonna 2014.

Väkivaltaisen anarkistisen toiminnan kohteena on myös äärioikeisto. Anarkistit pyrkivät ajoittain väkivaltaisiin yhteenottoihin äärioikeiston ja erityisesti uusnatsien kanssa. Viimeisin laajempi yhteenoton yritys tapahtui Helsingissä itsenäisyyspäivänä 2015, jolloin anarkistit yrittivät antifasismien nimissä häiritä äärikansallismielistä kulkuetta. Vuonna 2016 itsenäisyyspäivän mielenilmaukset sujuivat suhteellisen rauhallisesti. Poliisi onnistui pääosin estämään radikaalien antifasistien muutamia yrityksiä häiritä vastapuolen tapahtumia. Anarkistit osallistuvat ajoittain myös rasisminvastaisiin mielenosoituksiin, joita on järjestetty vastareaktiona maahanmuuttovastaisille protesteille. Vaikka nämä eri näkemyksiä esiin tuovat mielenosoitukset ovat pääosin maltillisten kansalaisten järjestämiä rauhanomaisia tapahtumia, voi kahden vastakkaisen ideologian – äärivasemmiston ja äärioikeiston – osallistuminen niihin kärjistää vastakkainasettelua ja johtaa yhteenottoihin.

Radikaalit vaihtoehtoliikkeet

Anarkistiliikkeen sekä radikaalin eläinoikeus- ja ympäristöliikkeen toimintaympäristöt ovat osin päällekkäisiä. Sama henkilö saattaa olla mukana sekä anarkismin, eläinten oikeuksien että ympäristön suojelun nimissä tehtävässä laittomassa toiminnassa.

Radikaaliin vaihtoehtoliikehdintään liittyvä ekstremismi oli Suomessa useita vuosia hyvin vähäistä. Eläinoikeusliikkeen radikaalisiiven toimintatavat muuttuivat maltillisemmiksi kymmenkunta vuotta sitten ja toiminta siirtyi turkistarhauskuista tuotantotilojen salakuvaamiseen ja informaation levittämiseen. Toimintamalli edellyttää lain rikkomista mutta ilman väkivaltaa tai sen uhkaa. Tämänkaltaista toimintaa ei ole henkeen tai terveyteen kohdistuvaa väkivaltaista ekstremismia, joka on tämän raportin tarkastelun kohteena.

Ydinvoiman vastaisessa liikehdinnässä puolestaan väkivaltaa ei ennen viime vuotta ilmennyt lainkaan toiminnan ollessa äärimmillään väkivallatonta kansalaistottelemattomuutta. Uuden ydinvoimalahankkeen vastainen liikehdintä kuitenkin radikalisoitui vuonna 2015. Aiemmin laillisen kansalaisvaikuttamisen ja edellä kuvatun kansalaistottelemattomuuden keinoin toteutettu protestointi sai väkivaltaisia piirteitä voimalan rakennustöiden valmistelun alettua Pyhäjoella (ks. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2016). Rauhallisemman talven jälkeen laittomin ja jopa väkivaltaisoin keinoin toteutettu protestointi jatkui jälleen vuoden 2016 keväällä.

Kuten tilannekatsauksessa 1/2016 todettiin, Pyhäjoella kirjattiin vuonna 2015 useita kymmeniä ydinvoima-aktivistien tekemiä rikosepäilyjä. Valtaosa rikoksista oli kansalaistottelemattomuutta (niskoittelu, haitanteko ym.), mutta 12 tapaukseen liittyi väkivaltaa. Vuoden 2016 aikana Pyhäjoelta on kirjattu vastaavia rikosepäilyjä viime vuotta enemmän, yli 100 kappaletta. Selkeä enemmistö rikoksista liittyy edellisen vuoden tapaan väkivallattomaan kansalaistottelemattomuuteen. Väkivaltaiseksi ekstremismiksi tulkittavia rikosepäilyjä on kirjattu 15 kappaletta. Niistä valtaosassa nimikkeenä on virkamiehen väkivaltainen vastustaminen. Rikosepäilyt liittyvät huhtikuussa 2016 tapahtuneeseen välikohtaukseen, jota tutkitaan myös nimikkeellä väkivaltainen mellakka. Kyseisessä tilanteessa aktivistit käyttäytyivät uhkaavasti ja väkivaltaisesti poliisia ja vartijoita kohtaan. Poliiseja heiteltiin kivillä, ja yksi poliisiauto sytytettiin tuleen. Valtaosa tähän tapaukseen liittyvistä poliisin tiedossa olevista aktivisteista on ulkomaalaisia. Edellä mainitun väkivaltaisen välikohtauksen jälkeä protestiliikettä Pyhäjoella hiipui ja ydinvoimalahankkeen vastustus jatkui maltillisemmin keinoin.

Kesäkuussa 2016 Vantaalla yritettiin polttaa 20 linja-autoa, joista noin puolet paloi käytökelvottomiksi. Tuhopoltto vaaransi myös alueella olleiden työntekijöiden turvallisuutta, vaikka henkilövahingoilta säästyttiinkin. Törkeän vahingonteon tekijäksi ilmoittautui *Takku*-sivustolla *Eläinten vapautusrintama* (EVR). Viestissä teon motiiviksi kerrottiin asianomistajayrityksen yhteistyö turkishuutokaupan kanssa. Eläinten vapautusrintama on vapaasti käytettävissä oleva «anonyymi allekirjoitus» eläinoikeusaktivismiin toimintaympäristössä toteutettavaa laitonta toimintaa varten, minkä vuoksi tämän teon perusteella ei voida arvioida, edustaako se laajempaa muutosta eläinoikeusaktivismiin toiminnassa Suomessa.

Uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi

Uskonnolla perusteltua väkivaltaista ekstremismia tarkastellaan eri tavoin eri maissa. Esimerkiksi Ruotsissa uskonnolla perusteltuihin väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin luetaan uskonnolliset ryhmät, joiden aatemaailma on vahvasti mustavalkoista ja jotka pyrkivät eristämään jäsenensä ympäröivästä yhteiskunnasta ja joiden rikollinen toiminta kohdistuu ryhmien omiin jäseniin.

Suomessa uskonnolla perustellusta väkivaltaisesta ekstremismistä näkyvimmin on ollut esillä väkivaltainen jihadismi. "Väkivaltaisella jihadismilla" tarkoitetaan niitä kansainvälisiä väkivaltaisia poliittisia liikkeitä, jotka perustelevat väkivallan käyttöä omalla, valtavirras- ta poikkeavalla tulkinnallaan islamin uskonnosta ja sen suhteesta yhteiskuntaan. Liikkeen ideologia rikkoo useita islamin sääntöjä, jotka kieltävät väkivallan käytön. Liikkeelle onkin tyypillistä, että se julistaa valtavirran islamin kannattajat vääräuskoisiksi oikeuttaakseen

väkivallan heitä ja muita vastaan. Tämä käytäntö tunnetaan takfirismina. Tunnetuin väkivaltaisen takfirismin edustaja on ”islamilaista valtiona”, ISIS:nä, ISIL:nä ja Daeshina tunnettu järjestö. Lievempiä rikoksia, kuten pahoinpitelyjä tai kunnianloukkauksia, joissa taustalla on uskonnollinen motiivi, ei välttämättä tunnisteta.

Suojelupoliisi päivitti terrorismin uhka-arviota edellisen kerran marraskuussa 2015, jolloin uhkatason arvioitiin kohonneen ja uhan monimuotoistuneen vuoden 2014 tasosta. Yksittäisten radikaali-islamististen väkivallantekojen uhka on kohonnut, mutta terroristijärjestöjen suunnitelmallisten iskujen uhka Suomea kohtaan on matala. Suurimman uhan muodostavat yksittäiset radikalisoituneet henkilöt tai pienryhmät, jotka toimivat itsenäisesti tai heillä saattaa olla todellisia tai virtuaalimaailman kytköksiä väkivaltaisiin verkostoihin. Iskut saatetaan toteuttaa hyvin lyhyellä aikajänteellä.

Suomessa toimivat terrorismia tukevat verkostot pyrkivät radikalisoimaan ja värväämään lisää kannattajia. Tukiverkostot saattavat kasvaessaan ja vahvistuessaan ryhtyä myös operatiiviseen toimintaan. Suojelupoliisin arvion mukaan tukitoiminta todennäköisesti kasvaa entisestään. Suomessa on myös valtioita ja uskontoja edustavia kohteita sekä kansainvälisiä tapahtumia, joihin kohdistuu tavanomaista korkeampi uhka. Terrori-iskujen uhka turistikohteita ja länsimaiden intressejä vastaan ulkomailla on kohonnut ja länsimaalaisia vastaan suunnatut iskut voivat vaatia myös suomalaisia uhreja.

VANKILOISSA TAPAHTUVA VÄKIVALTA

äkilvaltaista ekstremismia on myös vankilassa. Väkilvaltatapaukset vankiloissa ovat yleisiä, mutta useasti ne jäävät piiloon viranomaisilta. Uutena ilmiönä vankilaväkilvaltaan on tullut uskonnolla perusteltu väkilvalta. Ilmiöön liittyy ulkomaalaistaustaisten vankien lisääntyminen laitoksissa, kulttuurierot, sekä uskonnon äärimmäinen tulkitseminen arjen toiminnoissa. Havaittuja väkilvaltatapauksia ei osata useinkaan yhdistää väkilvaltaiseen ekstremismiin, jolloin ilmiön laajuudesta on vaikea muodostaa täysin luotettavaa kokonaiskuvaa.

Islaminuskoiset vangit ovat viime vuosina nousseet yhdeksi suurimmista vähemmistöistä vankiloissa. Heillä on havaittu tapahtuvan ryhmäytymistä osastoilla. Aiemmasta poiketen kyseiset vankiryhmät pyrkivät hankkimaan tietyissä tapauksissa valtaa ja statusta vankiloissa. Ryhmät rakentuvat vahvojen persoonien läheisyyteen ja tämä aiheuttaa ilmiön, jossa heikommassa asemassa olevat vangit pyrkivät hakemaan turvaa ryhmistä. Siviilimaailmassa yhteiskunnasta syrjäytyneet henkilöt löytävät vankilassaolo-ajalleen sisältöä ryhmistä. Myös vankilaan päätyneet turvapaikanhakijat ovat löytäneet paikkansa näistä ryhmistä.

Ryhmissä esiintyy osittain väkilvaltaan yllyttävän ideologian hyväksymistä, joka on myös aiheuttanut väkilvaltaisia tilanteita vankiloissa. Tilanteet ovat olleet fyysistä väkilvaltaa, sekä väkilvallalla uhkaamista. Uskonnolla perusteltu väkilvalta on väkilvaltaisen ekstremismin muoto ja merkki radikalisoitumisesta.

Ilmiön ymmärtäminen, siihen puuttuminen ja väkilvaltaisen ekstremismin estäminen vankiloissa vaatii tulevaisuudessa runsaasti resursseja, jotta vankeustuomion suoritettuaan, yhteiskuntaan vapautuisi mahdollisimman vähäinen määrä radikalisoituneita henkilöitä.

Terroristiset vierastaistelijat

Syyrian ja Irakin konfliktialueelle matkustamiseen liittyy poikkeavia piirteitä verrattuna aiempiin konflikteihin. Syyrian ja Irakin konfliktialueelle lähteneet muodostavat taustaltaan hyvin heterogeenisen joukon. Alueelle matkustaneiden, aseelliseen taisteluun osallistuvien ja Suomeen palaavien henkilöiden lukumäärä on huomattavan suuri. Taistelualueelle matkustaneiden lähtösyyt saattavat vaihdella. Yksittäisille lähtijöille syynä on voinut olla halu auttaa muita muslimeja. Konfliktin jatkuessa ja väkivallan raaistuessa on käytännössä hyvin vaikea oleskella alueella osallistumatta väkivaltaiseen toimintaan tai olla tukematta väkivaltaan perustuvan terroristijärjestön Daeshin (käytetään myös nimiä ISIS, ISIL) toimintaa muilla tavoin.

Suomesta Syyrian, Irakin tai Somalian konfliktialueille lähteneiden vierastaistelijoiden tilanteessa ei tapahtunut merkittävää muutosta vuoden 2016 aikana. Tunnistettuja lähtijöitä on lähes 80, mutta todellinen lukumäärä on suurempi. Suurin osa vierastaistelijoista on liittynyt Daeshiin, jossa he taistelevat tai muulla tavalla tukevat järjestön toimintaa. Vähintään 15–18 on saanut surmansa taisteluissa. Alueella oleskelee edelleen kymmeniä Suomen kansalaisia tai Suomessa asuneita henkilöitä. Suomesta lähteneet vierastaistelijat ja Suomen kansalaisten esiintyminen Daeshin propagandajulkaisuissa on lisännyt Suomen tunnettuutta terroristijärjestöjen kannattajien keskuudessa. Takaisin Suomeen palanneisiin, aseelliseen taisteluun osallistuneihin liittyy vakava väkivallan uhka, joka arvioidaan tapauskohtaisesti. Palaajiin kohdistetaan toimia henkilön yksilöllisen tilanteen mukaan viranomaisten ja järjestöjen yhteistyönä. Kaikki eivät välttämättä halua palata takaisin Suomeen, vaan he voivat myös siirtyä johonkin toiseen maahan joko Euroopassa tai Euroopan ulkopuolella.

Terrorististen vierastaistelijoiden keskuudessa Suomi nähdään osana Daeshin vastaista länsiliittoumaa. Suomi tukee ja kouluttaa Daeshia vastaan taistelevia kurdien Peshmerga-joukkoja. Väkivaltaisten jihadistien näkökulmasta Yhdysvaltojen johtama liittouma ja Venäjä ovat yhtälailla vihollisia, joiden sotatoimien Syyriassa ja Irakissa katsotaan oikeut-tavan kostoiskut länsimaissa. Daeshin väkivallan kohteiksi valikoituvat uskonnosta riippumatta sellaiset valtiot, yhteisöt ja ihmiset, joiden he katsovat loukanneen heidän tulkin-taansa islamista, islamilaisesta maailmasta tai jotakin muslimiryhmää. Asiat, jotka voidaan katsoa olevan väkivallan oikeuttavia loukkauksia, voivat olla esimerkiksi sotilaallinen yhteistyö, ulkopolitiikka, koettu muslimien syrjintä tai pilakuvakriisit.

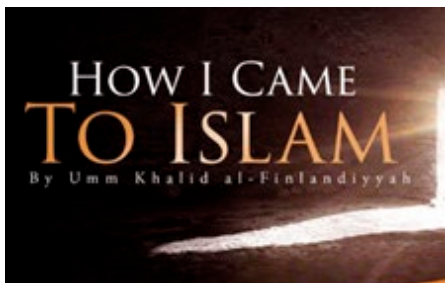
Tällä hetkellä Syyrian ja Irakin konfliktialueelle lähtijöiden määrä kaikissa Euroopan maissa on vähentynyt Daeshin jouduttua sotilaallisesti ahtaalle ja menetettyä alueitaan. Lähtijöiden joukossa on miehiä, naisia, alaikäisiä nuoria ja lapsia. Vaikka lähtijöiden määrä on laskussa, on naisten ja lasten suhteellinen osuus lähtijöiden ja konfliktialueella oleskelevien henkilöiden joukossa on edelleen kasvanut. Naisia värvätään pääasiassa taistelijoiden puo-

lisoiksi, mutta on myös viitteitä naisten lisääntyneestä kiinnostuksesta taistelutoimintaa kohtaan. Naiset osallistuvat myös uusien jäsenten rekrytointiin. Alueella oleskelevia lapsia on otettu osaksi Daeshin propagandakoneistoa. Lapset saavat myös ideologista ja sotilaallista koulutusta.

Terrori-iskujen tekijät ovat tyypillisesti miehiä. Daeshin jäsenenä tai ideologisina kannattajina on myös iskujen toteuttamiseen halukkaita naisia, vaikka järjestö ei ole suoraan käskennyt naisia osallistumaan aseelliseen toimintaan. Vuonna 2016 Saksassa, Ranskassa, Keniassa, Marokossa ja Yhdysvalloissa on tapahtunut hyökkäyksiä ja paljastunut iskuhankkeita, joissa tekijänä on ollut Daeshille uskollisuutta vannonut nainen, naisten muodostama ryhmä tai aviopari. Pienimuotoiset hyökkäykset ovat kohdistuneet poliisiin ja niissä on käytetty veitsiä. Naiset ovat osoittaneet kiinnostusta myös räjähteiden ja ampuma-aseiden käyttöä kohtaan.

Daeshin alueilla oleskeleva suomalainen käännynnäisnainen kuvaili kesällä 2016 radikalisoitumisprosessiaan Dabiq-nimisen Daeshin propagandalehden naisille suunnatussa osiossa. Lähtöpäätös Daeshin riveihin syntyi, kun hänen miehensä pidätettiin Suomessa terrorismirikoksesta epäiltynä.

Dabiqin artikkelissa suomalaisnainen kertoo poikansa saaneen surmansa taisteluissa vain neljä kuukautta muuton jälkeen. Tapaus osoittaa konkreettisella tavalla, kuinka konfliktialueelle viedyt tai siellä syntyneet lapset osallistuvat konfliktiin aikuisten tavoin taistelijoina. Lapset kasvatetaan kannattamaan terroristijärjestön ideologiaa ja totutetaan väkivaltaan osana jokapäiväistä elämää. Jopa alle 10-vuotiaat Daeshin alueelle viedyt pojat ovat suuressa vaarassa päätyä lapsisotilaiksi. Tyttöjä uhkaa lapsiavioliitto. Osana kasvatusta lapset joutuvat toimeenpanemaan fyysisiä rangaistuksia ja heitä hyödynnetään järjestön propagandassa. Lapsi vammautuu henkisesti, hän voi vammautua fyysisesti ja hän voi saada surmansa.

Dabiqin artikkeli nosti Suomen profiilia Daeshin propagandassa lännen liittolaisena ja legitiiminä iskujen kohteena. Tekstissä kannustetaan hyökkäyksiin länsimaita vastaan. Daeshin propagandassa on esiintynyt myös muita Suomesta lähteneitä vierastaistelijoita.

Radikalisoituneiden vanhempien lasten suojeluun tulee kiinnittää erityistä huomiota. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa Lastensuojelun käsikirjassa on toimintaohjeet sellaisia tilanteita varten, joissa epäillään lasten viemistä tai lähtemistä taistelualueelle, herää epäily vanhempien aikeista lapsen viemiseksi taistelualueelle tai lapsi on jo viety tai

lähtenyt itse taistelualueelle.² Sotatoimialueelta mahdollisesti palaavat, väkivaltaisen aatemaailman piirissä kasvaneet ja väkivallasta traumatisoituneet lapset tarvitsevat erityis-tukea jotta he integroituvat takaisin yhteiskuntaan. Terroristisessa, väkivaltaisessa ympäristössä tai ekstremistisissä perheissä kasvaneista lapsista on varsin vähän tutkimustietoa. Olemassa olevan tiedon perusteella näyttää siltä, että lapsen irrottaminen väkivaltaisesta aatemaailmasta on erilaista verrattuna aikuiseen. Esimerkiksi lapsisotilaista ja muutoin kaltoin kohdelluista lapsista tiedetään, että lapsen toimintaa, moraalista ja käsitystä väkivallasta ohjaa hänen luontainen tarpeensa lähi- ja aikuissuhteisiin silloinkin, kun ne ovat lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta tuhoisia.

Marko Juntunen, Karin Creutz-Sundblom & Juha Saarinen

SUOMESTA SYYRIAN JA IRAKIN KONFLIKTIKENTÄLLE SUUNTAUTUVA LIIKKUVUUS

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 43/2016

Vuosina 2015–2016 suoritettu tutkimus selvittää miksi ja miten Syyrian ja Irakin konfliktikenttien ja siellä toimivien järjestöjen – erityisesti ISIL – on onnistunut houkutella toimintansa piiriin Suomesta lähtöisin olevia musliminuoria. Tutkimuksen aineisto perustuu konfliktialueelle suuntautuvaan liikkuvuuteen kytköksissä olevien henkilöiden haastatteluihin ja heidän viestintäänsä sosiaalisessa mediassa. Haastateltavat koostuivat alueelle vuosina 2012–2015 matkustaneiden nuorten omaisista, heidän tuttavapiiriinsä kuuluvista henkilöistä, jotka eivät lähteneet konfliktialueelle, Suomessa asuvista jihadististen järjestöjen kannattajista, terrorismirikoksista tutkituista tai pidätetyistä henkilöistä sekä nuorison ja syrjäytymisen parissa toimivista henkilöistä. Verkkoaineisto kohdentui ilmiöön kytköksissä olevien henkilöiden viestintään sosiaalisessa mediassa vuodesta 2013 alkaen.

Syyriaan suuntautuvan liikkuvuuden alkuvaiheessa Suomessa ei toiminut väräysstrategioiltaan kehittyneitä organisaatioita tai radikaaleja verkostoja. Jihadistinen liikehdintä kehittyi Suomessa ryhmätason toiminnaksi vasta Syyrian konfliktin sytyttyä 2011. Syyriaan siirtyneet toimivat siis sillanrakentajina Suomen suuntaan ja loivat siten jihadistisen liikehdinnän verkostot vasta aivan viime vuosina. Ennalta olemassa olevilla sosiaalisilla suhteilla, etenkin kahden ja kolmen hengen pienryhmillä on keskeinen merkitys mobilisaation kannalta. Mobilisoitumisen mekanismit paljastuivat kirjaviksi; osassa tapauksissa matkaan lähdettiin avio- tai ystäväpareina, ja joissain tapauksissa aiemmin lähtenyt toimi kannustimena lähtöä harkitseville tuttaville tai sukulaisille. Useat lähteneet ovatkin sukulaisia keskenään.

² Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelu ja lapsen vieminen taistelualueelle. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lastensuojelu-ja-lapsen-viemi-nen-sota-alueelle>

Syyriaan suuntautuvia matkoja koskeviin kuvauksiin liittyy impulsiivinen tarve auttaa ja toimia muslimien hyväksi. Monen haastateltavan kohdalla lähteminen tapahtui fragmentaarisen ja puutteellisen tiedon varassa. Etenkin terrorismirikostutkintaan joutuneet haastateltavat korostivat myös, että konfliktin alkuvaiheessa viranomaiset eivät kieltäneet matkustamista Syyriaan.

Monet haastateltavat katsoivat ISILin toiminnan sekä konfliktikentällä että sen ulkopuolella kääntyneen vähitellen sitä itseään vastaan. Vaikka he pitivätkin ”muslimien puolustamista” oikeutettuna perusteena matkustaa Syyriaan, he samanaikaisesti ilmaisivat pettyneensä vastarintaliikkeiden, kuten Isisin, strategioihin ja toimintatapoihin.

Tutkimuksen keskeisin havainto onkin, että ”radikalisoitumista” ei tulisi Suomen kontekstissa tarkastella lopullisena ja sokeana ideologian omaksumisena vaan prosessina, johon liittyy oleellisesti epäily, suunnanmuutokset ja omien käsitysten kriittinen reflektointi.

Konfliktialueelta palanneiden mukaan vallitseva turvallisuuspoliittinen Suomessa tilanne ei kuitenkaan salli kriittisen tärkeää uskon sisältöä koskevaa yhteiskunnallista keskustelua. ISILiä, jihadia tai terrorismia koskeva syvälinen keskustelu on heidän mukaansa mahdotonta, oli kyse muslimiyhteisöjen sisäisestä, niiden välisestä tai laajemmasta keskustelusta Suomessa.

Monet haastateltavista suojelevat itseään turvallisuuspoliittiselta huomiolta vaikenemalla näistä kriittisistä kysymyksistä. Samalla he ovat tietoisia tilanteen negatiivisista seurauksista. Vallitsevasta tilanteesta ”riskiryhmiin” kuuluvia nuoria askarauttavia kysymyksiä ei pystytty purkamaan muslimijärjestöjen keskuudessa ja siten nuoret jäivät lopulta yksin pyrkiessään muodostamaan kantojaan uskonopillisiin kysymyksiin.

Turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvät väkivaltaisen ekstremismin uhkat

Vuonna 2015 Suomeen saapui 32 000 turvapaikanhakijaa. Heistä suurin osa tuli Irakin, Afganistanin, Somalian ja Syyrian kaltaisista maista, joissa konfliktin osapuolena on väkivaltaisia jihadistisia terroristijärjestöjä.

Konfliktialueilta pakenee siviilien mukana myös yksittäisiä kapinallis- ja terroristiryhmien jäseniä. Mitä pitempään konflikti jatkuu, sitä todennäköisempää on, että turvapaikanhakijoiden joukossa on henkilöitä, jotka ovat osallistuneet jollain tavalla aseelliseen toimintaan. Esimerkiksi Daeshin hallitsemien alueiden kutistuesssa ja taisteluiden kiihtyessä Syyriassa ja Irakissa on todennäköistä, että Eurooppaan pakenee tai soluttautuu terroristisia vierastaistelijoita, paikallisia Daeshin taistelijoita sekä Daeshin kanssa yhteistyötä tehneitä henkilöitä pakolaisten joukossa. Daesh on viimeaikaisessa propagandassaan kannustanut

Euroopassa olevia tukijoitaan iskuihin omissa maissaan ja antanut tähän liittyviä ohjeita. Myös al-Qaida ja sen alueelliset liittolaiset voivat pyrkiä soluttamaan toimijoitaan Eurooppaan.

Pariisissa marraskuussa 2015 tehdyssä terroristi-iskussa osa tekijöistä oli turvapaikanhakijoiksi tekeytyneitä vierastaistelijoita. Tekijöiden soluttamista helpotta kohdemaassa jo olemassa olevaa verkosto, joka auttaa ulkopuolelta tulevia iskujen toteuttajia. Tällaisen toimintaa helpottavan verkoston perustaminen voi myös olla syy Eurooppaan pyrkimiselle.

Terroristijärjestö Daeshille on tärkeää myös useista syistä vahvistaa pelkoa siitä, että Eurooppaan tulevien turvapaikanhakijoiden joukossa olisi terroristeja. Tästä syystä Daesh pyrkii propagandassaan saamaan uhkan näyttämään mahdollisimman suurelta kohde- maan väestölle ja viranomaisille. Daeshin kannalta oli ongelmallista, että muslimit pyrkivät pois ns. kalifaatin alueelta, joka haluttiin esittää kaikkien muslimien omana valtiona. Toinen tärkeä syy oli lisätä kantaväestön epäluuloja niin Euroopassa jo asuvia muslimeja kuin myös turvapaikanhakijoita kohtaan, mikä vuorostaan vahvistaa vastakkainasettelua ja polarisaatiota Euroopan maissa. Tämän tavoitteena on luoda itseään toteuttava ennustus, joka helpottaa Daeshin rekrytointi- ja radikalisoitipyrkimyksiä. Väkivaltaisen jihadismin ja äärioikeiston kannattajat pyrkivät polarisoimaan yhteiskuntaa ja hakevat oikeutusta toiminnalleen vastapuolen tekojen kautta. Osapuolet ruokkivat toinen toistaan.

Yksittäisten turvapaikanhakijoiden joukossa tulneiden terroristikytköksiä omaavien henkilöiden lisäksi maahan on tullut Irakin asevoimia tukevien ihmisoikeusrikkomuksista syytettyjen shiiamilitioiden taistelijoita. Osa shiiamilitioista on Iranin ja libanonilaisen Hizbollah-terroristijärjestön tukemia ja rahoittamia. Aseelliseen toimintaan osallistuneilla henkilöillä voi olla alentunut kynnys väkivallan käyttöön. Shiiamilitantit eivät kuitenkaan ainakaan toistaiseksi muodosta terroristisen tai ekstremistisen väkivallan uhkaa kansainvälisesti vaan heidän aseelliset pyrkimyksensä ovat rajoittuneet Lähi-Idän alueille.

Keskeisiä keinoja radikalisoitumisen ennalta ehkäisemisessä turvapaikanhakijoiden keskuudessa ovat turvapaikanhakijoiden inhimillinen kohtelu, heidän turvallisuutensa takaa- minen ja onnistunut kotouttaminen niiden kohdalla, jotka saavat myönteisen oleskelulu- papäätöksen. Toimettomuus, stressaavat olosuhteet vastaanottokeskuksessa, muukalais- vastaisuuden ja rasismien kohtaaminen sekä epäonnistuminen perheen yhdistämisessä tai työllistymisessä voivat lisätä pettymystä suomalaista yhteiskuntaa kohtaan ja lisätä näkö- alattomuutta.

Suomeen on turvapaikanhakijoiden kasvun myötä syntynyt erilaisia protesti- ja katupar- tioliikkeitä, kuten Soldiers of Odin, "Rajat kiinni!" ja "Suomi ensin!", jotka vastustavat turva- paikanhakijoita. Vaarana on, että osa näiden liikkeiden toimintaan osallistuvista radikalisoi- tuu ja ryhtyy käyttämään väkivaltaa tai liittyy olemassa oleviin väkivaltaisiin äärioikeisto-

lasiin ryhmiin. Väkivaltaisen äärioikeiston jäsenet osallistuvat edellä mainittujen ryhmien järjestämiin tapahtumiin, ja tämä vuorovaikutus saattaa johtaa rekrytointimahdollisuuksien lisääntymiseen. Soldiers of Odin, ”Rajat kiinni!” ja ”Suomi ensin” -liikkeiden retoriikka on usein väkivaltaan yllyttävää ja tämä hämärtää rajaa väkivaltaisen äärioikeiston ja väkivallattoman, isänmaallisen toiminnan välillä.

KATUPARTIOT

Euroopan pakolaiskriisin vaikutukset näkyivät hyvin konkreettisesti Suomessakin. Poikkeuksellisen suuri turvapaikanhakijoiden määrä herätti voimakkaita vastareaktioita ja sai ihmiset aiempaa aktiivisemmin liikkeelle osoittamaan mieltään. Sekä maahanmuuttoa vastustavia että sitä tukevia mielenosoituksia – vaikkakin pääosin pienimuotoisia – järjestettiin normaalia enemmän eri puolilla Suomea. Pakolaiskriisin myötä Suomeen rantautui myös uusi viharikosilmiö: turvapaikanhakijoiden majoitusrakennuksiin kohdistuneet tuhotyörikokset. Tämän ainakin toistaiseksi laantuneen ilmiön viimeisin, helmikuun alussa 2016 tapahtunut, rikos oli järjestyksessään 16:s. Laajimman mediahuomion uusista ilmiöistä sai kuitenkin osakseen syksyllä 2015 syntynyt katupartioliikehdintä.

Katupartioliikehdinnän sytykkeenä toimi turvapaikanhakijoiden suuri määrä sekä uusien vastaanottokeskusten perustaminen eri puolille Suomea. Osa kansalaisista suhtautui turvapaikanhakijoihin ja oman asuinalueen läheisyyteen perustettuihin vastaanottokeskuksiin pelokkaasti ja koki niiden horjuttavan turvallisuudentunnettaan. Tällaisiin tuntemuksiin katupartiot vastasivat. Suurimman mediahuomion kohteeksi nousseen katupartioryhmän, Soldiers Of Odinin, perustajat toivat julki maahanmuutto- ja maahanmuuttajavastaisen asennoitumisensa kuvatessaan ryhmän toiminnan tarkoitusta. He ilmoittivat muun muassa suojelevansa ”suomalaisia” ja taistelevansa ”valkoisen Suomen” puolesta. Myöhemmin yhdistykseksi rekisteröityneen järjestön virallista kuvausta muutettiin maltillisemmaksi ja suvaitsevaisemmaksi. Rasistinen retoriikka ja uusnatsismin ihannoitiin piilotettiin julkisuudelta, mutta niitä tuotiin edelleen esille muun muassa järjestön sisäpiirin suljetulla keskustelufoorumilla.

Soldiers Of Odinin vanavedessä perustettiin myös muita katupartioryhmiä, jotka halusivat ottaa etäisyyttä esikuvaansa välttääkseen äärioikeistolaisiksi leimautumisen. Soldiers Of Odin kasvoi kuitenkin katupartiojärjestöistä selvästi suurimmaksi. Vielä alkuvuodesta 2016 sillä oli aktiivisia paikallisryhmiä yli 20 paikkakunnalla, ja liike levisi myös useisiin muihin maihin. Partiointiin arvioitiin liittyvän yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaa uhkaa, koska toimintaan lähti mukaan suhteellisen runsaasti rasistisesti ajattelevia ja todistettusti väkivaltaan taipuvaisia henkilöitä. Poliisin tietoon onkin tullut useita katupartioihin liittyviä pahoinpitely- sekä muita rikosepäilyjä.

Soldiers Of Odinin toiminta jäi lopulta lyhyeksi; nykyään järjestön paikallisryhmistä aktiivisia on vain muutama. Turvapaikanhakijoiden määrän noustessa tai jonkin muun riittävän

vahvan herätteen seurauksena Soldiers Of Odinin kaltaiset äärikansallismieliset katupartioryhvät saattavat kuitenkin palata vielä otsikoihin.

Lahkoväkivalta

Syyrian ja Irakin konflikti sekä siihen liittyvä vierastaistelijailmiö ovat lisänneet jännitteitä näistä maista tulevan väestönosan yhteisöissä ja niiden välillä. Jännitteiden taustalla ovat poliittiset ja uskonnolliset erimielisyydet, kun yhteisö jakautuu konfliktin eri osapuoliin.

Shiiamuslimien lukumäärän äkillinen kasvu vuonna 2015 muutti Suomen muslimiyhteisön rakennetta. Enemmistö Suomen muslimista on sunneja, mutta vuonna 2015 shiiojen lukumäärä kasvoi merkittävästi. Muutoksen lopullinen suuruus määrittyy siinä vaiheessa, kun kaikki turvapaikkahakemukset on käsitelty.

Internetin keskustelupalstoilla julkaistaan jatkuvasti kirjoituksia näitä jännitteitä ilmentäviä kirjoituksia, joista osassa voidaan epäillä rikosnimikettä kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Eräälle sivustolle on muun muassa käännetty tunnetun radikaali-islamistin tekstejä suomeksi. Sivustoilla julkaistuissa kirjoituksissa muun muassa oikeutetaan shiioihin kohdistuvaa väkivaltaa, mikä polarisoi ja herättää pelkoa Suomen muslimiyhteisössä.

Yksittäiset toimijat

Yksittäisillä toimijoilla tarkoitetaan väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin tai terroristiverkostoihin kuulumattomia henkilöitä. Yksittäisen toimijan tekemä isku tai muu väkivallanteko voi tapahtua spontaanisti ilman edeltävää suunnittelua tai sitä saattaa edeltää pitkään jatkunut valmistelu. Tutkimusten mukaan yksittäiset toimijat toimivat harvoin täysin yksin, ja heillä saattaa olla tukenaan esimerkiksi aktiivinen verkkoyhteisö.

Yksittäinen toimija voi kokea vääränä tai epäoikeudenmukaisena pitämänsä asian hyvin henkilökohtaisesti ja hän voi ajatella olevansa asiansa puolesta taisteleva soturi tai marttyyri. Väkivaltarikoshistoria, taipumus impulsiiviseen väkivaltaiseen käytökseen, väkivaltaisen propagandan katselu tai väkivaltaisten videopelien pelaaminen saattavat alentaa väkivallan käytön kynnystä. Iskun toteuttaminen edellyttää, että henkilöllä on pääsy aseisiin tai räjähteisiin, kyky käyttää niitä ja hän on vakaasti päättänyt surmata ihmisiä. Spontaanit iskut on yleensä tehty teräaseilla. Isku voidaan toteuttaa myös käyttäen ajoneuvoa iskun välineenä.

Teon motiivina voi olla separatismiin, etnisyyteen, nationalismiin tai vallankumouksellisuuteen perustuvat aatteet. Ne voivat olla poliittisia, uskonnollisia tai sosiaalisia. Poliittinen väkivaltamotiivi voi olla äärioikeistolaista, äärivasemmistolaisista tai anarkistista. Uskonnolla perustellussa ekstremismissa ja terrorismissa erityisesti väkivaltainen jihadismi on korostunut 1980-luvulta alkaen. Se voidaan jakaa sunnalaiseen (al-Qaida ja Daesh) ja shiialaiseen (Hizbollah) terrorismiin. Teon kohteet ovat usein symbolisia ja liittyvät jollain tavalla viholliseksi miellettyyn kohteeseen. Koulusurmaajien väkivallantekojen taustalla on usein koettua epäoikeudenmukaisuutta, koulukiusaamista ja näistä syntynyttä kostonhalua. Nämä kokemukset saattavat johtaa yli-ihmisajatteluun, joka oikeuttaa väkivallan ”alempiarvoisia” ihmisiä kohtaan.

Mielenterveysongelmat ovat tyypillisempiä joukkosurmaajilla kuin tiettyyn liikkeeseen kuuluvilla terroristeilla. Yksin toimivilla terroristeilla mielenterveysongelmat ovat kuitenkin yleisempiä kuin ryhmään kuulalla terroristilla.

Mielenterveysongelmista tai muista sosiaalista kanssakäymistä vaikeuttavista häiriöistä kärsivät henkilöt voivat kokea ulkopuolisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi juuri Daesh on kohdistanut propagandaa näihin henkilöihin ja houkuttellut heitä mukaan toimintaansa. Pahimmissa tapauksissa terroristijärjestöt ovat käyttäneet mielenterveysongelmista kärsiviä itsemurhaoperaatioissa.

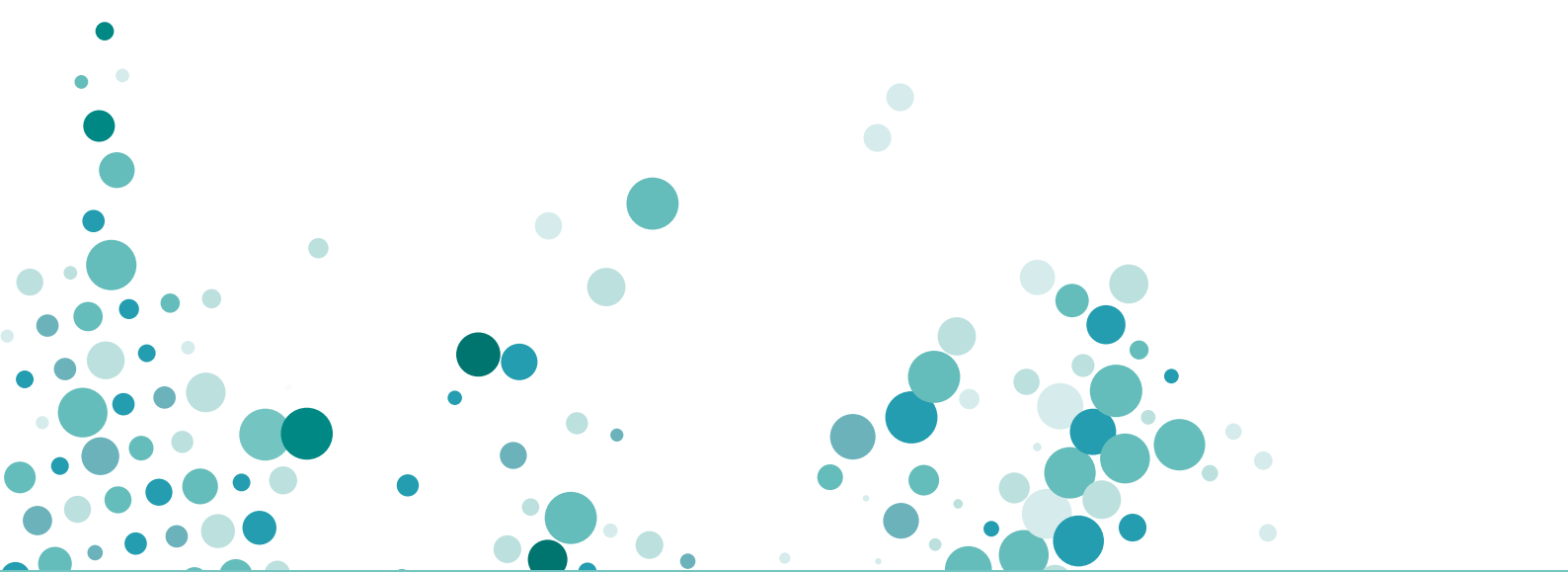
YKSITTÄISIIN TOIMIJOIHIN LIITTYVÄ VÄKIVALLAN UHKA

Yksittäiset toimijat toteuttavat tarkoituksellisia väkivaltaisia tekoja, jossa tekijä valitsee tietyn kohteen väkivaltaiselle teolle. Väkivalta on tahallista, tarkoituksellista, suunniteltua ja vailla erityistä tunnekiittymystä. Se eroaa tunneperäisestä tunnekuohusta ja harkitsemattomasti tehdystä väkivallasta. Teot ovat erilaisia verrattuna yleiseen väkivaltarikollisuuteen, jossa päihitteet tai rikolliseen hyödyn tavoitteluun liittyvät tekijät ovat toiminnan tärkeimmät motiivit. Tekojen taustalla olevat tekijät erottavat ne usein myös ideologisesti motivoituneesta väkivallasta, jossa tutkimusten perusteella on vain harvoin kysymys akuutista mielenterveysongelmasta tai henkilön omista kokemuksista nousevasta väkivaltaisesta toiminnasta.

Yksittäisten toimijoiden tekojen taustalla vaikuttavat yksilön kasvuun, elinolosuhteisiin ja elämän tapahtumiin liittyvät tekijät, persoonallisuuteen ja mielenterveyteen liittyvät tekijät sekä ulkoapäin saadut vaikutteet. Väkivallan taustalla olevat yksilöllisten vaihtelujen johdosta on vaikea tehdä yleistyksiä tai luoda yhtä profiilia väkivallan tekijöistä. Näiden taustalla voidaan löytää toistuvia muuttujia, jotka on eri tutkimuksissa voitu yhdistää väkivaltaisen käyttäytymisen riskiin. Vaikka yhtenä tekijänä taustalla vaikuttavat usein erilaiset mielenterveysongelmat, on yksilön henkilöhistoriassa usein negatiivisia tapahtumia. Nämä yhdistettynä persoonallisuuden rakenteeseen voivat selittää yksilön ajautumista kohti väkivaltaista ajatusmaailmaa. Mielenterveysongelmat eivät ole tyhjentävä vastaus sille, miksi henkilö ajautuu suunnittelemaan väkivaltaista tekoa.

Poliisi on tunnistanut erityyppisesti motivoituneita uhkateemoja, jotka kuvaavat yksilötason vaikuttimia väkivaltaiseen oirehdintaan tai viestintään. Väkivalta, sen uhka tai sillä väkivallalla fantasiointi voidaan jaotella seuraavasti: poliitikkoihin tai julkisuuden henkilöihin kohdistuvat väkivallan teot, oppilaitos- tai kouluampumiset, nuorten ja nuorten aikuista tekemät joukkosurmat, tietyn tyyppinen työpaikkaväkivalta, koti- ja parisuhdeväkivalta sekä vainoaminen. Väkivalta voi tulla esille konkreettisina väkivaltaisina tekoina ja myös henkisenä väkivaltana esimerkiksi puheessa, kirjoituksissa tai muussa käyttäytymisessä. Kohdennetun väkivallan suunnitelmallisuus voi ilmetä ns. kehityspolkuna, missä tekoa valmistellaan henkisellä tasolla kuukausia tai jopa vuosia.

Uhkauksia välitetään internetin välityksellä ja toisaalta samanhenkisten kesken jaetaan ajatuksia sekä kannustetaan myös väkivaltaisissa päämäärissä. Erilaisen väkivaltaisen fantasioinnin osalta verkosta on mahdollista löytää samoin ajattelevia yksilöitä ja verkostoja. Vaikka väkivallan teot ovat vahvasti yksilöllisesti motivoituneita, asiasta käydään keskusteluja ja tietoa aiheesta vaihdetaan internetin verkostoissa. Koulusurmiin liittyvät teemat, vainoamiset ja julkisuuden henkilöiden uhkailut ovat kytkeytyneet useammin internetin palveluiden kautta käytävään viestintään. Työpaikka-, koti- ja parisuhdeväkivaltaan liittyvät uhkatilanteet eivät näy usein verkon keskusteluissa. Joukkosurmia ihannoiden käsittelevissä keskusteluissa voidaan tukea ja hakea yhteistä hyväksyntää usein yksilöllisistä syistä kasvaneisiin väkivaltaisiin ajatuksiin ja tavoitteisiin. Tässä mielessä verkkokeskustelut voivat toimia väkivaltaan kannustavina alustoina muiden väkivaltaista ekstremismää edustavien ryhmittymien kaltaisesti.

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET